

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ

THE APPLICATION OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BACHELORS OF NURSING

У статті розкрито зміст і сутність категорії «інноваційні освітні технології», виокремлено її основні ознаки, висвітлено наукові підходи до цієї дефініції у вимірі педагогіки. З'ясовано роль інноваційних педагогічних технологій у сучасному освітньому процесі медичних навчальних закладів загалом і в професійній підготовці майбутніх бакалаврів сестринської справи зокрема; розглянуто погляди науковців щодо шляхів застосування освітніх технологій у контексті професійної підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи. Обґрунтовано значущість інноваційних освітніх технологій для формування професійної мобільності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки в медичних навчальних закладах.

Ключові слова: інноваційні освітні технології, майбутні бакалаври сестринської справи, професійна підготовка, медичний навчальний заклад.

В статье раскрыты содержание и сущность категории «инновационные образовательные технологии», выделены ее основные признаки, освещены научные подходы к этой дефиниции в сфере педагогики. Выяснена роль инновационных педагогических технологий в современном образовательном процессе медицинских учебных заведений в целом и в профессиональной подготовке будущих бакалавров сестринского дела в частности; рассмотрены взгляды

ученых о путях применения образовательных технологий в контексте профессиональной подготовки будущих бакалавров сестринского дела. Обоснована значимость инновационных образовательных технологий для формирования профессиональной мобильности будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки в медицинском учебном заведении.

Ключевые слова: инновационные образовательные технологии, будущие бакалавры сестринского дела, профессиональная подготовка, медицинское учебное заведение.

The article reveals the content and essence of the notion "innovative educational technologies", outlines its main features, highlights scientific approaches to this definition in pedagogy. The role of innovative pedagogical technologies in modern educational process of medical training institutions in general and professional preparation of future bachelors of nursing in particular is determined. The views of scholars regarding to methods of using educational technologies in the context of professional training of future bachelors of nursing are considered. The significance of innovative educational technologies for the formation of professional mobility of future nurses in the process of professional training in medical training institutions is substantiated.

Key words: innovative educational technologies, future bachelors of nursing, vocational training, medical training institutions.

УДК 377:61:174

Варава О.Б.,

викладач репродуктивного здоров'я та планування сім'ї кафедри педіатрії, акушерства та гінекології
ВНЗ «Київський медичний коледж імені П.І. Гаврося»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Соціально-економічні реформи, що відбуваються в Україні, значно підвищили потребу суспільства в наданні висококваліфікованої медичної допомоги. Виникла нагальна потреба в медичних сестрах, які не лише володіють сучасними методами догляду згідно зі світовими стандартами, а й здатні самостійно вирішувати медико-соціальні проблеми пацієнта в межах сестринського процесу. У відповідь на це за останні десятиліття в Україні для забезпечення підвищення якості підготовки майбутніх медичних сестер відбулися серйозні зміни в системі середньої професійної освіти (сформовано багаторівневу систему підготовки, запроваджено нові державні освітні стандарти середньої та вищої професійної освіти, які засновані на принципово новому розумінні професійної діяльності сестринського персоналу). Ці нововведення, на думку науковців, зумовлені необхідністю підвищення якості сестринської допомоги; низьким рівнем якості професійної медсестринської освіти, відсутністю професійної підготовки педагогічних і управлінських сестринських кадрів, потребою у

створенні бази для сестринських наукових досліджень, низьким престижем, відсутністю перспектив професійного зростання і, як наслідок, значним вибуттям з неї [1, с. 4].

Сучасна модернізація медсестринської освіти (як результат соціально-економічних трансформацій) зумовила переосмислення і часткову переоцінку традиційних методів і прийомів навчання в медичних коледжах, визначила спрямованість до використання інваріативних технологій навчання й управління знаннями. Від сучасного викладача медичного коледжу вимагається максимальний розвиток індивідуальності, активна творчість у щоденній педагогічній діяльності тощо. Очевидно, що традиційна підготовка майбутніх бакалаврів сестринської справи, зорієнтована на репродуктивні методи навчання та формування знань, умінь і навичок у предметній сфері, все більше відстає від сучасних вимог до фахівців медсестринства. Тому слушним є твердження про те, що основою медсестринської освіти повинні стати оволодіння студентами не стільки змістом навчальних дисциплін, скільки способами мислення і діяльності.

Необхідно не лише підготувати фахівця, який здобув освіту високого рівня, а й залучити його вже на стадії навчання до розроблення нових технологій [7, с. 143], оптимальних та ефективних способів виконання фахових дій. Отже, в освітньому процесі важливо розвивати в студентів такі здібності, як творча активність, креативне мислення, вміння швидко адаптуватися до мінливих потреб ринку.

Сучасні інноваційні розроблення, які використовуються в професійній освіті, значною мірою продиктовані застосуванням інноваційних форм, методів і технологій навчання. Інновації в освіті передбачають використання нових знань, прийомів, підходів, технологій для отримання результату у вигляді таких освітніх послуг, що характеризуються соціальною та ринковою затребуваністю [3, с. 95], проте не завжди активно застосовуються в освітньому середовищі, що відбивається і на якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У контексті дослідження особливої теоретико-методологічної значущості набувають наукові розроблення, які проводяться в таких напрямках: проблеми медсестринської освіти (В. Андронов, Л. Борисюк, Ю. Вороненко, С. Тихолаз, Н. Шигонська); удосконалення шляхів розвитку медсестринської освіти (О. Горай, О. Гуменюк, О. Ковальчук, Х. Козак, К. Куренкова, Ю. Лавриш); питання педагогічних інновацій у професійній підготовці майбутніх медиків (Н. Дуб, І. Мельничук, Н. Рега, А. Семенець, П. Сидоренко, С. Ястремська) та ін. Науковцями окреслюється складність і багатоаспектність медсестринської освіти, а показниками її інноваційного розвитку визначено: забезпечення високого рівня інтелектуально-особистісного і духовного розвитку студента; створення умов для оволодіння навичками наукового стилю мислення; навчання методології нововведень у соціально-економічній і професійній сферах. Дослідники розглядають медсестринську освіту з позицій вимог міжнародних стандартів [1], а медичний коледж – як освітнє середовище для застосування педагогічних технологій у підготовці медичних сестер [5]. Науковці зосереджують увагу на формуванні професійної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи [6], визначають дидактичні умови стимулювання самостійної навчальної діяльності студентів медичного коледжу [3], окреслюють роль і місце технічної складової частини в системі професійної підготовки медичних сестер [7], зокрема, для реалізації компетентнісного підходу студентів медичних коледжів в умовах комп'ютеризації навчання [9], використання інтерактивних електронних освітніх ресурсів у дистанційній професійній підготовці майбутніх магістрів сестринської справи [10] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у сучасних наукових

пошуках не розкрито особливості використання педагогічних інновацій у професійній підготовці майбутніх бакалаврів сестринської справи; належного не висвітлено проблеми інноваційного розвитку медсестринської освіти в медичних коледжах.

Мета статті полягає в розкритті особливостей використання інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх бакалаврів сестринської справи в медичних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Головним завданням використання сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі є розвиток індивідуальних особливостей його суб'єктів. Розвиток продуктивного мислення студентів медичних навчальних закладів є вимогою часу, логічним кроком поступу педагогічної практики. Його характерними особливостями є самостійна пізнавальна діяльність студентів і творче клінічне мислення як ключовий елемент результату освіти [4, с. 6]. Ось чому всі сучасні рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу сходяться на розв'язальному навчанні з використанням інноваційних методів.

Ефективні педагогічні технології, дієві способи отримання, перероблення і засвоєння інформації, методи і прийоми, засновані на інноваційних видах освітньої діяльності, дають змогу студентам створити особистий освітній продукт шляхом інтуїції, алгоритмів ухвалення рішень, щоб значно підвищити продуктивність і якість освітнього процесу [2, с. 19]. Застосування педагогічних інновацій забезпечує формування та розвиток у майбутніх бакалаврів сестринської справи універсальних характеристик (здатності ухвалювати рішення, вміння вирішувати проблеми, виявляти комунікативні вміння й якості). Використання інноваційних методів навчання значною мірою зумовлено специфікою дисциплін, що викладаються, тому вибір повинен ґрунтуватися на їхній адекватності конкретній педагогічній ситуації.

Тому особливого значення набувають активна й інтерактивна моделі навчання, побудовані на взаємодії викладача та майбутніх бакалаврів сестринської справи з урахуванням принципів індивідуалізації, гнучкості, контекстного підходу, співпраці. У таких умовах між викладачем і студентами встановлюються суб'єкт-суб'єктні відносини, акцентується діалогова взаємодія. Водночас змінюються функції викладача і студента: викладач постає як консультант-координатор (а не просто виконує інформаційно-контролюючу функцію), у результаті – у студентів з'являється більше можливостей для самостійного вибору шляхів засвоєння досліджуваного матеріалу [10, с. 570]. Безсумнівною перевагою інноваційних педагогічних підходів до навчання є те, що практично всі студенти залучаються до процесу пізнання.

У теорії та практиці сучасної освіти виявлено значне різноманіття інноваційних педагогічних технологій і засобів навчання, серед яких ключове місце посідають розроблення і використання лекційних мультимедійних, електронних і навчальних засобів; використання спеціалізованих програм, комп'ютерного тестування, ресурсів Інтернет; впровадження в навчальний процес дидактичних ігор; застосування проблемних і дослідницьких методів, кейс-методу, навчальних тренінгів, модульно-рейтингових технологій організації освітнього процесу, методу проектів та ін. [8, с. 53]. Отже, за допомогою нових технологій продуктивно використовується потенціал проблемного навчання, проектних методів, навчальних діалогів, дослідницьких методик, імітаційних ігор, інформаційного пошуку та інших педагогічних інновацій, які спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної та мислинневої діяльності студентів.

Розглянемо можливості застосування інноваційних педагогічних технологій на прикладі організації самостійної роботи майбутніх бакалаврів сестринської справи. Наявне освітнє середовище медичного навчального закладу недостатньо активізує і використовує внутрішні ресурси суб'єктів освітньої діяльності та їхній творчий потенціал. Самостійна робота, на думку О. Жерникової, є співтворчістю всіх суб'єктів освітнього процесу – студента і викладача, студентів обин з одним, саме тому вона повинна бути зорієнтована на студента, сприяти розвитку його власної освітньої траєкторії [3, с. 101]. У зв'язку із цим постає проблема її асинхронної організації в умовах медсестринської освіти.

Виконання самостійної роботи в індивідуальному режимі і темпі в сучасній науковій літературі дістало назву асинхронної самостійної роботи [5, с. 67]. Змістовна сторона асинхронної самостійної роботи студента характеризується такими особливостями:

- стійкою внутрішньою мотивацією до навчання;
- компетентісно зорієтованим характером індивідуальної самоосвітньої траєкторії;
- активізацією суб'єктної позиції освітнього вибору;
- продуктивною пошуково-пізнавальною діяльністю студента;
- самостійністю рішень;
- самоорганізацією діяльності в просторі і часі медсестринської освіти;
- полісуб'єктним характером освітньої взаємодії.

Варто зауважити, що самостійна робота студентів має діяльнісний характер. Водночас для забезпечення успішності виконання самостійної роботи майбутніх бакалаврів сестринської справи необхідне дотримання низки умов, серед яких: мотивованість навчального завдання; чітка поста-

новка пізнавальних завдань; алгоритм, метод виконання роботи, знання студентами способів її виконання; чітке визначення викладачем форм звітності, обсягу роботи, термінів її виконання; визначення видів консультаційної допомоги (установчі, тематичні, проблемні); критерії оцінки, звітності; види і форми контролю (практикум, контрольні роботи, тести).

Значний потенціал для стимулювання самостійної роботи майбутніх бакалаврів сестринської справи мають ситуаційні методи, в основі яких – вирішення ситуаційних завдань і якими формується здатність пошуку відповіді за межами відомого зразка та творча особистість студента загалом [10, с. 570]. Постійний пошук нових рішень, їх обґрунтування, узагальнення та систематизація отриманих знань, перенесення в нестандартні ситуації роблять знання гнучкішими, мобільнішими, формують уміння, навички і потребу до самоосвіти.

Ситуативні завдання різного роду складності доцільно використовувати не лише в самоосвітній діяльності майбутніх бакалаврів сестринської справи, а й на різних етапах навчання, зважаючи на особливості спеціалізації в системі медсестринської освіти, для розвитку продуктивного мислення студентів. Так, застосування на практичних заняттях і в самоосвітній діяльності студентів робіт творчого характеру розвиває в майбутніх медичних сестер продуктивне клінічне мислення в зборі інформації про пацієнта, її аналізі та формулюванні сестринського діагнозу.

Методологія викладання з використанням ситуативних методів навчання сприяє глибшому розумінню майбутніми медсестрами проблем пацієнта, визначенню пріоритетів і подальшому плануванню сестринських втручань. Реалізація цих методів у сучасних умовах передбачає застосування комп'ютерних технологій [9, с. 3]. Впровадження навчальних віртуальних технологій спрямовано на оптимізацію наочності і переконливості навчання студентів діагностичним маніпуляціям. Використання демонстраційних досліджень функцій людського організму та їх порушень дає змогу готувати студентів до роботи біля ліжка пацієнта в період виробничої практики.

Періодичне переосмислення медсестринської освіти – природний вектор на шляху вдосконалення підготовки вітчизняних бакалаврів сестринської справи. Інноваційний підхід – це організація та впровадження системи «освіта – наука – практика» в освітній процес. Інноваційна освіта з медсестринства передбачає оволодіння сучасними класичними дефініціями базових знань щодо морфофізіологічних процесів та їх порушення в організмі людини. Інноваційна медсестринська освіта передбачає створення нових знань шляхом інтеграції класичної фундаментальної науки

безпосередньо в освітній процес медичних навчальних закладів. Водночас інноваційна побудова освітнього процесу відкриває шлях для проведення сучасних наукових розвідок із метою оптимізації професійної підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи.

Отже, використання сучасних (інноваційних) педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх бакалаврів сестринської справи спрямовується на такі аспекти медсестринської освіти:

– збагачення освітнього процесу шляхом упродовження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання та конкретизації уявлень викладачів і студентів щодо результативної освітньої діяльності під час організованої педагогічної взаємодії;

– розвиток здібностей до зосередженості в нестандартних професійних ситуаціях, оперативності й чіткості дій;

– допомога у створенні власних освітніх програм, правильній організації самостійної роботи;

– формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер;

– забезпечення формування в студентів фахових умінь і навичок.

Висновки. Отже, в умовах реформування медсестринської освіти процес підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи доцільно розглядати як стратегію, що реалізується на основі таких принципів: фундаменталізація медсестринської освіти; відкритість; варіантність; динамічність змін у змісті, формах і методах професійної підготовки в медичних навчальних закладах; орієнтація на творчу діяльність; співробітництво і співтворчість у спільній діяльності студента і викладача. Основою цієї стратегії є широке застосування інноваційних педагогічних технологій у поєднанні із традиційними. Нинішній стан медсестринської освіти України з усією гостротою порушує проблему покращення її якості і підвищення ефективності, що значною мірою пов'язано з упровадженням інформаційних технологій (наприклад, створення електронних посібників із дисциплін, тестувальних засобів, які інтегровані в єдиний мережевий програмний комплекс).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акуліна Л. Ступенева медсестринська освіта – вимога міжнародних стандартів. Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти: мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 15 лютого – 24 березня 2016 р.). Житомир, 2016. С. 4–5.

2. Антропова Т. Медсестринство в сімейній медицині: підручник. К.: Медицина, 2008. 488 с.

3. Жерновникова О. Дидактичні умови стимулювання самостійної навчальної діяльності студентів медичного коледжу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09; Харківський нац. пед. ун-тет ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2009. 227 с.

4. Комарова Ж. Формирование профессиональной компетентности будущей медицинской сестры при освоении естественнонаучных дисциплин в колледже: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08; Южно-Уральский госуд. ун-тет. Челябинск, 2012. 20 с.

5. Маркович О. Використання педагогічних технологій у процесі підготовки коледжами медичних сестер. Збірник наукових праць Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. 2007. № 1. С. 64–70.

6. Мельничук І., Козак Х. Медичний коледж як освітнє середовище формування професійної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2017. Вип. 16 (59). С. 212–215.

7. Невмержицька А. Роль і місце технічної складової в системі професійної підготовки медичних сестер. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2014. Вип. 1. С. 141–144.

8. Ратушняк Д. Подготовка студентов медицинского колледжа к использованию информационных технологий в будущей профессиональной деятельности: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08; Ярославский госуд. пед. ун-тет им. К.Д. Ушинского. Ярославль, 2016. 206 с.

9. Шавальова О. Реалізація компетентнісного підходу у математичній підготовці студентів медичних коледжів в умовах комп'ютеризації навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2007. 20 с.

10. Ястремська С. Інтерактивні електронні освітні ресурси в дистанційній професійній підготовці майбутніх магістрів сестринської справи. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2017. № 4 (59). С. 566–571.